

vágytak. Az idősebb generáció számára jó ürtügy az emlékezésre, a fiatalabbak számára pedig remek alkalom, hogy kicsit bepillantsanak ezen időszak vagy agyonhallgatott, vagy bőszen szidalmazott, vagy éppen séggel túlromantizált irodalmi-kulturális életébe. És kevés ember van, akitől szívesebben hallgatnánk ezeket a történeteket, melyek arról adnak számot, *Hogy volt.*

FALVAI MÁTYÁS

(*Ab Ovo Kiadó, Budapest, 2005,*
176 oldal, 2450 Ft)

Halhatatlan csillagok

In memoriam

Gárdonyi Géza

Az *in memoriam*, miként frissiben megtudom, tulajdonképpen annyit jelent, „emlékezet” – mármint könyvszériaként, merthogy az idegen szavak szótára szerint (továbbá a Szabó Magda országában folytatott középiskolai latintanulmányaim nyomán) úgy pontosítandó inkább: „emlékezésül” vagy „valakinek az emlékezetére”. Ezzel a barátságos szemantikai kötődéssel azt akarom kifejezni, fel sem tűnt eddig, hogy magyar emblémájú mutánsa is van az általam annyira kedvelt *In memoriam* sorozatnak. Mintegy le is buktam: csak latinista

feliratozású darabokat birtoklok és olvas(gat)tam irodalomtörténeti-recepciók dokumentumkiadásunk ezen ikerláncolatából, s lám-lám, a most megszerzett kiadvány is ezeket gyarapítja! „Memento mori!” – villanhat még eszébe pantallós literátorainknak borzongatóan.

Pediglen nekünk élni és „emlékezni” kell! Emlékezetét őrizni klasszikusainknak. S mint azt már szintén ukázba adtam fentebb említett önpéldámmal: olvas(gat)ni őket. Róluk és tőlük úgyszintén, s nemcsak a szépirodalmi anyagot. Hogy közelebb kerüljön hozzánk kultúrahistoriai alakjuk, személyiségük, maga az ember. Ennek révén azután ismét csak az cevre, ha kacifántosan, ha kerülő utakon, ha intimpistáskodva is – mely utóbbi különösen élvezetes. Mert ez a lényege a sorozatnak, ez a fajta ráközelítés. (Reklámot nem gondolnék itt csinálni bátyámuraméknak – no, az eddig megjelent ötvenkét kötetben csak ott van egy nő, Nemes Nagy Ágnes, a tervezettek között pedig Kaffka Margit.)

Gárdonyi Gézára különösen érdemes figyelni, mert menő író mindmáig... Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy *Egri csillagok* című regényével a közelmúltban még a Nagy Könyv versenyprojektumát is megnyerte! Hiába, a „rab orosz-lán” Török Bálint, a szemérmes, szép Cecey Vica, akivel virtualiter együtt lehet itt fürödni, Bornem-

issza Gergő, az apáról mintázott technika-zseni garabonciás, a szigorú Dobó várkapitány (Kata névrökon), Sárközi, a tréfás-kedélyes roma, valamint Hegedűs hadnagy a maga emberi esendőségével (árulóvá lett a szentem!) megelőzik egyelőre még a kis Nemeceket meg a Múzeum-kertben golyózó Pásztor gézengúzokat (*A Pál utcai fiúk*) s *Abigél* reformált hitű leánytanodáját is. Mármost ehhez a (nyelvi) megelőzöttségünkhöz szolgálat adatbeli „megelőzéseket”, alapozásokat, magyarázatokat ez a gyűjtemény.

Legelőször a családi múlt és a nyomorgással eltöltött, ám művész-szabadsággá és befutottsággá változó ifjúság képe tárul fel az olvasó előtt. Ez az a térénuma az író életének, amelyet legendásítva bár, de általában eléggé szokás még ismerni. Kicsit talán a leszármazott, Gárdonyi József tollából, ami okkal-móddal még a „forráskritika” szükségességét is előhívhatja a bölcsészből, ám lényegileg helytálló dolgokról lehet errefelé szó, ha már az író szellemi portréját maga is kutatásokkal gazdagító szerkesztő, Z. Szalai Sándor rostáján átjutottak ezek az anyagok. Vagy nem ez a lényeg, hanem a felvonultatott „fóliánsok” önszíne? Gyanítom. Ta-

lán ezért van, hogy a *Gárdonyi Géza – közelről* című fejezetben az „egri remete” bizonyos Szarvassy Margit nevű úrhölgyhöz írt szerelmeslevelein majdnem jobban tudok csámcsogni, mint Bródy Sándornak az egykori Ziegler fiú szerkesztőségi fellépését legendásító karcolatán, pedig az sem éppen gyenge. Bródynak a későbbiekben valamiféle *affaire*-ja támad az

Aranykoporsó szerzőjével, amivel kapcsolatban viszont már a *Gárdonyiról – egykor és ma* című fejezetet böngészve tájékozódhatunk.

Irodalmár számára amúgy ez a legszigorúbb és -élvezetesebb része a kötetnek. Miután könnyebb beállítottságú (olvasó) barátait *A termékenyítő magány* meg *A színház vonzásában* elnevezésű fejezeteknél lepasszolta, a kitartóbbak ebből megtudhatják, hogy a legismertebb pálya- és kortársakon kívül ki mindenki írt érdemben Gárdonyi Géza poétikájáról: Szerb Antal és Benedek Marcell után ebben a névsorban Németh G. Béla is ott van. Így aztán nem csoda, ha a kötet hivatalos „oktatási segédkönyv”.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Nap Kiadó, Budapest, 2005,*
316 oldal, 2590 Ft)

